

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC)**Δημόσια Θέση «Ίσες Ευκαιρίες για Όλα τα Παιδιά στην Εκπαίδευση»****Υιοθετήθηκε στην 20^η Γενική Συνέλευση του ENOC, 22 Σεπτεμβρίου 2016, Βίλνιους**

Εμείς, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC), καλούμε τις κυβερνήσεις μας, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο της Ευρώπης, να προωθήσουν τις ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα.

Αφού λάβαμε υπόψη τα σχετικά διεθνή νομικά κείμενα, και ιδίως:

- Τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989)
- Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (1966), άρθρα 13 και 14
- Τη Σύμβαση της UNESCO κατά των Διακρίσεων στην Εκπαίδευση (1960)
- Τα Γενικά Σχόλια της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού ν. 1, 6, 7, 9, 12 και 14
- Την Ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2011)
- Τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (2006), άρθρο 24
- Την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως τροποποιήθηκε με πρόσθετα πρωτόκολλα της

Εισαγωγή

Το ENOC δηλώνει ότι παρά τα συναφή μέτρα που έχουν υιοθετηθεί από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη, οι εκπαιδευτικές ανισότητες παραμένουν σε απαράδεκτα υψηλά επίπεδα στην Ευρώπη και έχουν αυξηθεί σε πολλές χώρες, ιδίως μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης το 2007. Η ανισότητα όσον αφορά τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες που βιώνουν τα παιδιά λόγω χαμηλής κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, τα παιδιά που ανήκουν σε μειονότητες, τα παιδιά με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και τα παιδιά σε ειδικές καταστάσεις (όπως τα παιδιά που μετακινούνται, τα παιδιά που έχουν τεθεί υπό την ευθύνη του κράτους, τα παιδιά που ζουν ή/και δουλεύουν στους δρόμους, τα παιδιά παραβάτες του νόμου, τα παιδιά Ρομά), όχι μόνο παραβιάζει το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση σύμφωνα με το άρθρα 28 και 29 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ), αλλά και υπονομεύουν τους βασικούς πυλώνες της Σύμβασης.

Η ανισότητα των εκπαιδευτικών ευκαιριών παραβιάζει την αρχή της μη διάκρισης (άρθρο 2). Αφήνει έναν μεγάλο αριθμό παιδιών χωρίς το δικαίωμα στην προσωπική ανάπτυξη (άρθρο 6) καθώς και το δικαίωμα να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία (άρθρο 12). Αν τα κράτη μέλη δεν καταφέρουν επαρκώς να καταπολεμήσουν αυτή την ανισότητα, αυτό σημαίνει ότι δεν θα

έχουν εφαρμόσει την αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού (άρθρο 3). Λαμβάνοντας υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού σε όλες τις αποφάσεις που παίρνουν οι κυβερνήσεις για την εκπαίδευση, θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι κάθε παιδί έχει πρόσβαση σε ευκαιρίες πλήρους ανάπτυξης και ζωής. Αυτό πρέπει να είναι το σημείο εκκίνησης κάθε εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Το Δικαίωμα στην Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα

Η αύξηση της παιδικής φτώχειας τα τελευταία χρόνια έχει πλήξει το δικαίωμα των παιδιών στην εκπαίδευση με διάφορους τρόπους. Οι περικοπές των κυβερνήσεων έχουν περιορίσει την παροχή της εκπαίδευσης στα παιδιά που ζουν σε ευάλωτες συνθήκες (όπως τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, τα παιδιά που μετακινούνται και τα παιδιά που έχουν τεθεί υπό την ευθύνη του κράτους). Η πρόσβαση στην εκπαίδευση, και ειδικότερα στην προσχολική και την εκπαίδευση μετά την υποχρεωτική, έχει επηρεαστεί από την αύξηση των ιδιωτικών δαπανών είτε από τη μείωση των δημοσίων επιχορηγήσεων. Τα φτωχά παιδιά έχουν επίσης πιο περιορισμένη πρόσβαση σε μια σειρά από εξωσχολικές δραστηριότητες, οι οποίες διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στην προσωπική τους ανάπτυξη και τη διαδικασία κοινωνικοποίησης τους. Τα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν γίνει λιγότερο προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και ανταποκρίνονται λιγότερο στις ανάγκες των λιγότερο προνομιούχων παιδιών. Παραδόξως, ενώ τα παιδιά που ζουν σε συνθήκες φτώχειας αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες στο να μαθαίνουν και να αξιοποιούν όσο τον δυνατό καλύτερα την εκπαιδευτική τους εμπειρία, τα εκπαιδευτικά συστήματα φαίνεται να μεριμνούν λιγότερο για θέματα που συνδέονται με το σχολικό κλίμα, να δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στη μαθησιακή διαδικασία με παιδαγωγικές «διδασκαλίες για τις εξετάσεις» και η εστίασή τους να είναι προσανατολισμένη κυρίως στα αποτελέσματα. Για την κάλυψη των αναγκών των λιγότερο προνομιούχων παιδιών, απαιτούνται συστήματα και στρατηγικές που θέτουν την ευημερία των παιδιών στην πρώτη γραμμή της κάθε σχολικής μεταρρύθμισης. Το ENOC επιθυμεί να δει ότι οι στόχοι της εκπαίδευσης στα κράτη μέλη ευθυγραμμίζονται με τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από το άρθρο 29 (1) της ΔΣΔΠ. Η εκπαίδευση θα πρέπει να ενισχύσει την ικανότητα του παιδιού να απολαμβάνει το πλήρες φάσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του, την προώθηση μιας κουλτούρας που είναι εμποτισμένη με κατάλληλες αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ενδυνάμωση του παιδιού μέσα από την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του, τη μάθηση και άλλες ικανότητες, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τον αυτοσεβασμό και αυτοπεποίθησή του. Στο πλαίσιο αυτό, η «εκπαίδευση» υπερβαίνει την τυπική εκπαίδευση για να αγκαλιάσει το ευρύ φάσμα των εμπειριών ζωής και τις διαδικασίες μάθησης που επιτρέπουν στα παιδιά, τόσο μεμονωμένα όσο και συλλογικά, να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους, τα ταλέντα και τις ικανότητές τους και να ζήσουν μια πλήρη και ικανοποιητική ζωή μέσα στην κοινωνία.

Το ENOC υποστηρίζει τη διεύρυνση της έννοιας του δικαιώματος στην εκπαίδευση. Στον 21^ο αιώνα, το δικαίωμα στην εκπαίδευση δεν μπορεί να περιορίζεται σε υποχρεωτική ή βασική εκπαίδευση και πρέπει να περιλαμβάνει την πρόσβαση στις φάσεις πριν και μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση, καθώς και σε επιλογές μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης. Τα κράτη θα πρέπει να αντιμετωπίσουν επείγοντως τη συνεχιζόμενη ύπαρξη ανισοτήτων σε όλα τα εκπαιδευτικά πεδία, η οποία συνιστά παραβίαση του δικαιώματος στην εκπαίδευση για τα λιγότερο προνομιούχα παιδιά.

Το ENOC πιστεύει ότι τα κράτη και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα μπορούσαν να κάνουν πολύ περισσότερες προσπάθειες ώστε να παρέχονται εκπαιδευτικές ευκαιρίες στις πλέον μειονεκτούσες ομάδες παιδιών και να εξασφαλίζεται το δικαίωμα στην εκπαίδευση για όλα τα παιδιά.

Το ENOC καλεί τα κράτη μέλη και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για την εξάλειψη όλων των μορφών διάκρισης που διαιωνίζουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες. Ειδικότερα, προτείνεται να ληφθεί μέριμνα για τα παρακάτω ζητήματα:

Συστάσεις

1. Προστατέψτε τις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση

Τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη πρέπει να προστατέψουν την εκπαίδευση από την οικονομική και πολιτική πίεση για μείωση των δημοσίων δαπανών. Αξιοποιώντας την τεκμηρίωση για την κατάσταση των δικαιωμάτων των παιδιών και τις εκτιμήσεις για τον αντίκτυπο που έχουν στα παιδιά τα μέτρα πολιτικής, οι θεσμοί θα πρέπει να θέσουν σαφείς προτεραιότητες για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης για όσους/ες την χρειάζονται περισσότερο και να αναπτύξουν προγράμματα για να εξασφαλίσουν την ισότητα στην εκπαίδευση.

2. Εξασφαλίστε την ίδια ποιότητα εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά

Όλα τα παιδιά πρέπει να έχουν πρόσβαση στην ίδια ποιότητα εκπαίδευσης, ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό τους περιβάλλον, τη θρησκεία, το εθνικό και πολιτισμικό τους υπόβαθρο, το φύλο ή την υπηκοότητά τους. Η ποιότητα της εκπαίδευσης στην οποία τα παιδιά έχουν πρόσβαση, δεν πρέπει να εξαρτάται από την απόδοση ή άλλη μορφή αξιολόγησής τους, καθώς αυτό μπορεί να οδηγήσει σε πρακτικές που εγκαθιδρύουν διακρίσεις.

Ειδικότερα, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη πρέπει να εγγυώνται την πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση στα παιδιά που ζουν σε ειδικές συνθήκες (όπως, για παράδειγμα, παιδιά που ζουν σε συνθήκες φτώχειας, παιδιά που ζουν σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές, που βρίσκονται υπό την φροντίδα ή την επιμέλεια του κράτους, παιδιά που φροντίζουν άλλα μέλη της οικογένειάς τους, παιδιά σε νοσοκομεία, παιδιά εκτός σχολείου και παιδιά που μετακινούνται). Τα κράτη θα πρέπει να εντοπίσουν και να άρουν όλα τα εμπόδια που βιώνουν τα παιδιά στο να αναπτύξουν στο μέγιστο τις δυνατότητές τους στην εκπαίδευση. Ειδικότερα, τα κράτη πρέπει να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τον εκφοβισμό στα σχολεία και να παρέχουν επαρκή υποστήριξη ή / και συμβουλές στα σχολεία για όλα τα παιδιά που το ζητούν, ώστε να διασφαλιστεί ότι όλα τα παιδιά έχουν ίση πρόσβαση σε μια άριστη ποιοτική εκπαίδευση.

3. Διευρύνετε τις ευκαιρίες πρόσβασης των λιγότερο προνομιούχων παιδιών στην Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα (ΠΕΦ)

Τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη πρέπει προληπτικά να επεκτείνουν τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες για ΠΕΦ στα λιγότερο προνομιούχα παιδιά. Τα κράτη θα πρέπει να θεσπίσουν τους απαραίτητους μηχανισμούς για να επεκτείνουν την κάλυψη της ΠΕΦ και να παράσχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στα παιδιά που την χρειάζονται περισσότερο, με ιδιαίτερη φροντίδα για τα παιδιά με άνεργους γονείς, τα παιδιά που έχουν φτάσει πρόσφατα στη χώρα, τα παιδιά Ρομά και παιδιά από εθνικές μειονότητες. Τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν την παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε συστήματα ΠΕΦ για να διευκολύνουν την άρση των εμποδίων για μελλοντικές ευκαιρίες για όλα τα παιδιά.

4. Αντιμετωπίστε τον διαχωρισμό των μαθητών εντός του σχολείου και ανάμεσα στα σχολεία

Τα κράτη θα πρέπει να αναπτύξουν αποτελεσματικά μέτρα για να αποτραπεί η αρνητική επίπτωση της φτώχειας στην εκπαίδευση και τις ευκαιρίες για ανάπτυξη. Ειδικότερα, τα κράτη πρέπει να αποφεύγουν τα υψηλά επίπεδα συγκέντρωσης των παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο σε συγκεκριμένα σχολεία ή τάξεις και θα πρέπει να παύσουν οι θρησκευτικές διακρίσεις στην εκπαίδευση. Επιπλέον, ιδανικά, τα κράτη θα πρέπει να αποφεύγουν να κατατάσσουν τα παιδιά σε τμήματα ανάλογα με τις ικανότητές τους σε μικρές ηλικίες και όταν εφαρμόζουν συστήματα κατάταξης, να παρέχουν σταδιακά ευκαιρίες μετακίνησης σε ψηλότερα επίπεδα. Επίσης, θα πρέπει να προλαμβάνονται μορφές διαφοροποίησης στα σχολεία που μπορεί να οδηγήσουν σε άνιση παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών.

5. Περιορίστε την Πρόωρη Σχολική Εγκατάλειψη και διευρύνετε τις ευκαιρίες για εκπαίδευση μετά την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης

Τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν μέτρα για τον περιορισμό της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψη και για την αυξημένη πρόσβαση σε διάφορες μορφές εκπαίδευσης μετά την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Ειδικότερα, τα κράτη πρέπει να παίρνουν υποστηρικτικά και ευέλικτα μέτρα για την πρόληψη της σχολικής εγκατάλειψης κατά την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και να αναπτύσσουν καλύτερα και περισσότερα προγράμματα «δεύτερης ευκαιρίας» διευρύνοντας τις ευκαιρίες των πλέον ευάλωτων ομάδων.

6. Επιδιώξτε μια αληθινά συμπεριληπτική εκπαίδευση

Οι Ευρωπαϊκοί θεσμοί πρέπει να εργαστούν στην κατεύθυνση της καθιέρωσης ενός προτύπου συστήματος ταξινόμησης των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών (ΕΕΑ). Τα κράτη πρέπει να εγγυώνται την πρόσβαση όλων των παιδιών σε μια ποιοτική εκπαίδευση, είτε συμπεριληπτική είτε ειδική, έτσι ώστε να καλύπτουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις ανάγκες του κάθε παιδιού. Η μετάβαση μεταξύ των δύο αυτών τύπων εκπαίδευσης πρέπει να διευκολύνεται σε όλες τις περιόδους φοίτησης του παιδιού στο σχολείο, ανάλογα με την πρόοδό του. Τα κράτη πρέπει επίσης να αυξήσουν τον αριθμό των ειδικών που μετέχουν

στην αξιολόγηση και την υποστήριξη των παιδιών με ΕΕΑ και να διευκολύνουν αυτά τα παιδιά να εντάσσονται στην εκπαίδευση και να απολαμβάνουν πλήρη και ισότιμη συμμετοχή σε αυτήν. Τα κράτη μέλη πρέπει να σταματήσουν αμέσως την περικοπή δαπανών στις υποστηρικτικές υπηρεσίες για παιδιά με ΕΕΑ και να αυξήσουν και διασφαλίσουν την πρόσβασή τους στη γενική εκπαίδευση.

7. Προστατέψτε τα δικαιώματα στην εκπαίδευση των παιδιών μεταναστευτικής προέλευσης και των παιδιών που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες

Τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη πρέπει να αναπτύξουν μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι τα παιδιά από οικογένειες μεταναστών, εθνοτικών, πολιτιστικών ή θρησκευτικών μειονοτήτων περιλαμβάνονται πλήρως στα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα και πρέπει να διασφαλίσουν ότι όλα τα παιδιά απολαμβάνουν την πλήρη και ισότιμη πρόσβαση στα δικαιώματά τους. Τα κράτη θα πρέπει να εντοπίσουν και να άρουν όλα τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν αυτά τα παιδιά για την πλήρη ανάπτυξη των ικανοτήτων τους στην εκπαίδευση. Ειδικότερα, τα κράτη πρέπει να αναπτύξουν πολιτική που διασφαλίζει ότι αυτά τα παιδιά αυτά έχουν ίση πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης.

Η σταθερότητα, η συνέχεια και η ασφάλεια είναι ζωτικής σημασίας για να εξασφαλιστεί ότι τα παιδιά μπορούν να ωφεληθούν πραγματικά από το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση, στην υγεία, στην αποκατάσταση και τελικά το δικαίωμά τους στην ανάπτυξη. Η τάση στην Ευρώπη όσον αφορά τη χορήγηση μόνο προσωρινής προστασίας αποτελεί απειλή για την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών των παιδιών. Ως εκ τούτου, καλούμε τα κράτη να εξασφαλίσουν βιώσιμες λύσεις για τα παιδιά που ζητούν διεθνή προστασία.

8. Αγωνιστείτε για τα εκπαιδευτικά δικαιώματα των παιδιών προσφύγων

Για την εκπλήρωση του δικαιώματος στην εκπαίδευση των παιδιών που μετακινούνται, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι στα παιδιά που ζουν προσωρινά σε καταυλισμούς, ξενώνες ή άλλους χώρους προσφέρεται η ευκαιρία να έχουν πλήρη και ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, προσαρμοσμένες στις ανάγκες τους. Τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη πρέπει να εγγυώνται την ένταξη των παιδιών που μετακινούνται στα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα.

9. Εξασφαλίστε ουσιαστική συμμετοχή των παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα

Τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν την ουσιαστική συμμετοχή όλων των παιδιών, τόσο ως μέρος της καθημερινής τους πρακτικής στο σχολείο, όσο και ως προς την ανάπτυξη του σχολικού προγράμματος και των πολιτικών του σχολείου. Τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να παρέχουν στα παιδιά πληροφορίες κατάλληλες για την ηλικία και τις περιστάσεις τους και πρέπει να ενισχύσουν τους μηχανισμούς που διασφαλίζουν ότι οι απόψεις όλων των παιδιών ακούγονται και λαμβάνονται υπόψη και ότι και τα παιδιά μπορούν να συμμετέχουν σε όλα τα θέματα που τους αφορούν. Τα παιδιά θα πρέπει να ενημερώνονται ότι έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν καταγγελίες στις σχολικές αρχές ή στους Συνηγόρους του Παιδιού και να βοηθούνται να το πράξουν όταν χρειάζεται.

10. Δώστε ίση πρόσβαση σε ευκαιρίες για δημιουργία και έκφραση μέσα στην εκπαίδευση

Τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι όλα τα παιδιά, χωρίς διακρίσεις, έχουν πρόσβαση σε επαρκείς ευκαιρίες που σχετίζονται με διάφορες μορφές προσωπικής έκφρασης, τις τέχνες, τη δημιουργική ενασχόληση και τον αθλητισμό. Το ζήτημα της πρόσβασης σε αυτές τις δραστηριότητες έχει εγγενή και καθοριστική αξία και μπορεί να αποτελέσει πηγή εκπαιδευτικών ανισοτήτων που τα κράτη πρέπει να αντιμετωπίσουν. Η εκπαίδευση θα πρέπει να ενισχύσει την ικανότητα των παιδιών να απολαμβάνουν το πλήρες φάσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και να ενδυναμώνει τα παιδιά μέσω της ανάπτυξης των δεξιοτήτων τους, της μάθησης και άλλων ικανοτήτων, της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησης.

11. Καταρτίστε και επιμορφώστε τους εκπαιδευτικούς στην ισότητα των ευκαιριών

Οι αρχές της μη διάκρισης και η προώθηση της ισότητας των ευκαιριών θα πρέπει να περιλαμβάνονται στην αρχική κατάρτιση και την ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, καθώς και στο πρόγραμμα σπουδών των μαθητών και σε όλες τις πληροφορίες που παρέχονται στους γονείς τους. Τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα προγράμματα εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχεδιάζονται και αναπτύσσονται λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της ισότητας των εκπαιδευτικών ευκαιριών και την αποφυγή όλων των πιθανών πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις.

Ακολουθεί παράρτημα με στοιχεία τεκμηρίωσης (στην αγγλική γλώσσα).

Δείτε το εδώ: <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2014/12/ENOC-position-statement-on-Equal-Opportunities-in-Education-FV1.pdf>